

Tutu ni chaa Pablo nuu Timoteo undi nuu

¹ Ru'u Pablo, ka'an ri jiin ro'o Timoteo, ja na sandee ini ra. Kuu ri apóstol nuu Cristo Jesúś, chi maa ya ni tatu jniñu ja'a nuu ri. Ti maa ya ni chisojnu'un ja nama ya yo'o nava na nanita'u yo. Yukan kuu ja maa Yandios jiin Se'e ya Cristo Jesúś ni ja'a ya jniñu ja'a nuu ri ja na kuu ri iin apóstol nuu ya. ² Ti chaa ri tutu ja'a nuu ra Timoteo, ti kuu ra nanu iin se'e ri, chi ni kandixia ndaa ra taká jniñu ni sa'a Cristo Jesúś. Na chindee chituu Tata yo Yandios ro'o Timoteo, ti na kunda'u ga ini Jito'o Cristo Jesúś maa ra. Ti na kukuee kuncha ra nuu ichi ya.

Xndaku xaan Pablo ja kuu jnu'un ja tu kejna'an

³ Ru'u Pablo, ja ni kachi ri ja ki'in ri ndañuu Macedonia, ti ni tatu ri ro'o Timoteo ja na kendo ra ñuu Efeso yukan. Ti vijnal kanda'u ri jiin ra ja na xna'an ndaa ra nuu taká yíví ka ndututu yukan. Ti nduxaan ra nuu taká chaa tu ka ka'an ndaa jnu'un Yandios. ⁴ Chaa un so ka ka'an da jnu'un nava ni ka sa'a chaa Israel jana'an, ti tu jini yo nu jandaa kuu xi tuu. Tu yoso jnu'un un nuu tutu Yandios, chi so jnu'un ka jani da ti ka xnda'u da yíví ka kandixia. Tu nijniñu jnu'un un, ni tu chindee jnu'un un yo'o ja kuu nuu jniñu Yandios. Ja yukan kuu ja ka'an ri ja na xndaku va'a ra nuu chaa un naa da.

⁵ Sia'an xndaku ra nuu taka ga yivi ka kandixia jnu'un Yandios ka ndututu nuu Efeso. Sia'an xndaku ra nuu yivi un nava na kondoo aňu i na ka'an ndaa i, ti na nduu iin nuu ini i siki ja ni ka kandixia ndaa i jnu'un Yandios. Xna'an ra nuu i ja na kunda'u ini nuu jna'an i nanu kuu ini i nuu Yandios. Sia'an xndaku ra nuu yivi un, ro'o Timoteo. ⁶ Kanuu ja na xndaku ra sia'an, chi ka iyo tijni yivi ni ka sama i jnu'un ka ka'an i, vanuxia ni ka sana ini i. Ka ka'an xaan i ko so ka ka'an i, chi ni iin i tu ka chaku ini na jnu'un ka ka'an i. ⁷ Ka kuni kuña'nu chaa ka ka'an jnu'un un nanu ja ka kuu da chaa ja ka xna'an ley ja ni ja'a Yandios nuu tata yivi Israel jana'an ni nani Moisés. Ko vasu tu ka jini va'a da ley un, ko ka ka'an da nanu chaa ka jini ndi'i ley Moisés, vasu ni maa da tu ka chaku ini da na jnu'un ka ka'an da. Yukan kuu jnu'un xndaku ra nuu yivi un naa i, ro'o Timoteo.

⁸ Vijna ti na xndaku ri inga jniñu nuu ra, ro'o Timoteo. Nu ni ka ndututu yivi ka kandixia, vasu sava'ni ga nuu nuu ka skua'a i. Ti taka chaa ka iyo ndoo un, na kakanta'u ndaa da nuu Yandios. Ti na kani'in da nda'a da ichi andivi, ko na kondoo undi ini aňu da. Chi tu va'a nu ka iyo iin iin chaa ka kuiti ini nuu jna'an nuu ka jikanta'u da, ko tu va'a un. Ti sia'an kuu ja sa'a taka yivi ka kandixia un nuu ka ndututu i. ⁹ Na kuajniñu yo ley un nava iyo, ti tu xnda'u yo nanu ka xnda'u chaa un. Ja jini yo ja yivi va'a tu nandi'i i ja xndaku yo ley un nuu i, ko ja kuu yivi ni'in ini, yukan kuu nuu kankuachi ley un siki i. Ja kuu yivi tu ka nchañu'un Yandios, ti ka ka'an ndeva'a i siki jnu'un ya. Suni kankuachi ley un siki i ja sia'an. Suni nu iin yivi na ka'ni i

jna'an i xi tata i xi nana i xi ñani jna'an i. Ti ja kuu siki yivi un, kuu nuu ni'in ga kankuachi ley un siki. ¹⁰ Suni ja kuu yivi ka yikinchaa jna'an ja ka kixi i jiin inga ñasi'i, xi iin ñasi'i jiin inga chaa. Suni ja kuu iin chaa kixi jiin inga chaa, xi iin ñasi'i jiin inga ñasi'i, ja kuu yivi un suni ni'in ga kankuachi ley un siki i. Suni ja kuu yivi sakui'na ndajniñu tatu ti xiko i nuu yivi inga ñuu. Suni ja kuu yivi ka xndoña'an ti tu ka siuku i jnu'un ka ka'an i. Suni kankuachi ley un siki yivi un. Sia'an ka sa'a yivi un tijni ga nuu jniñu kue'e, ti ka yisikinchaa i jnu'un Yandios ja sia'an. ¹¹ Ko jnu'un Yandios chi ka'an ndaa kuiti nava iyo, ti yivi un, chi su'va ka sama i jnu'un ka'an ley Moisés. Chi tu ka chaku ini i nava ka'an jnu'un ni ja'a Yandios nuu Moisés. Ja kuu yivi un chi kankuachi ley un ja'a i. Ti jnu'un ni ja'a Yandios nuu ru'u Pablo kuu iin jnu'un vii xaan ga siki jniñu ña'nu ni sa'a Cristo Jesús ja kuu yo'o naa yo. Maa Yandios kuña'nu ga kuu ja ni ja'a iin jnu'un va'a un nuu ri. Maa ya ni xna'an ru'u ja iyo ndaa ley Moisés, chi tu sa'a siin jnu'un ka'an siki Cristo Jesús, chi iin ni kuu. Ja sia'an kuu ja ka'an ndaa ley Moisés, chi tu kankuachi siki Cristo Jesús.

Na kuanta'u yo nuu Yandios ja ni kunda'u ini ya yo'o

¹² Ru'u Pablo, nakuanta'u ri nuu Jito'o Cristo Jesús, chi ni ja'a ya jnundee ini ru'u, ti na siuku ri taká jniñu ni tatu ya ru'u. Ti nakuanta'u ri nuu Jito'o Cristo Jesús ja ni nakaji ya ru'u ja na kunukuachi ri nuu ya jiin nuu yivi naa i. ¹³ Undi nuu ni kuu ri iin chaa ni ka'an ndeva'a kuiti siki Cristo Jesús. Ti ni ndikun ri taká yivi ni ka kandixia

jnu'un ya, ti ni sa'a kua'an ni sa'a vaji ri jiin yivi nda'u un. Ko vijna tukaa ga sa'a ri sia'an, chi ni kunda'u ini ya ru'u, ti ni janka'nu ini ya nuu kuachi ri. Ni jini Yandios ja tu iyo va'a jniñu sa'a ri, vasu maa ri ndo'o ini ri ja iyo va'a iin jniñu ni sa'a ri, vasu kua'an ri nanu iin kuiti. ¹⁴ Undi nuu tu ni kandixia ri jnu'un Cristo Jesú, chi ni ka'an ndeva'a ri siki jnu'un un. Ko Jito'o Jesú, ni kunda'u ini ya ru'u, ti ni janka'nu ini ya nuu kuachi ri. Ni nasama ya ini ri ja na naki'in ri ichi maa ya, ti yukan ni kandixia ndaa ri jnu'un Cristo Jesú. Ti sia'an sa ni ndivi ri nuu nda'a maa ya.

¹⁵ Na kachi ri iin jnu'un kanuu nuu ra Timoteo. Ja ni kii Cristo Jesú nuu ñuyivi, ni kii kenchaa ya kuachi yo naa yo, ti maa ri kuu iin chaa ni nchakuachi xaan ga ja kuu nuu ya. ¹⁶ Ti jandaan dixia kuu ja ru'u ni kuu iin chaa ni nchakuachi xaan ga, ko ni ndunda'u ini Cristo Jesú ru'u, ti ni janka'nu ini ya nuu ri. Sia'an ni sa'a ya jiin ri ja na kotonchaa takayivi ka kuni kandixia, ti na kuni i ja iyo jnuka'nu ini nuu Cristo Jesú nuu i naa i. Ti yivi na kandixia un, nanita'u i ti kuncha i nuu andivi ja kuu saa ni. Yukan kuu ja ni sa'a ya jiin ri. Ti vasu nasa ga ka'nu kuachi yo, ko iyo jnu'un ka'nu ini Yandios nuu yo.

¹⁷ Ja yukan kuu ja na kakanta'u yo nuu Tata yo Yandios, chi nini maa iin ni ya kuu ja chaku ja kuu saa ni ti tu naa ya. Kuu ya iin Yandios ja tu kuni yo jiin nduchi yo, Yaa un kuu ja na kunchañu'un yo, chi maa ya kuu ja kuña'nu ga. Ti kancha ya andivi ja kuu tiempu, ti tu ji'i ya. Sia'an na koo.

¹⁸ Ta'u ri jniñu nuu ra ro'o Timoteo, ja kuu ra nanu iin se'e ri. Ti kuni ri ja na xndaku ndaa ra

nuu yivi naa i. Sia'an ta'u ri jniñu nuu ra, chi vanuxia ni ka nakaji ñani jna'an yo ro'o ja na sa'a ra jniñu un. Ti suni sia'an ni ka'an Espíritu Santo Yandios ini ñani jna'an yo ja na nakaji i ro'o ja na sa'a ra jniñu un. Ka iyo sava yivi ka xndoña'an, ti jniñu ra kuu ja na xndaku ni'in ra nuu i naa i. Nu sia'an na ki'in ndaa ra jiin jniñu ra, ti kundee ra jiin jnu'un ka ka'an yivi un. ¹⁹ Kundee ra jiin yivi un chi kandixia ndaa ra jnu'un Cristo Jesús, ti kundee ndixia ra, chi sa'a ra niña jniñu va'a ja kuni maa Yandios. Ka iyo sava yivi ni ka sana ini, ja ni ka xndoo i ichi Yandios, ti ni ka kandixia i jnu'un xndoña'an. Ka jna'an yivi un nanu iin barco ja nu ni jakunjna'an jiin iin yuu ti kukue'e. Sia'an ni ka xndoo i ichi Yandios ja ni ka kandixia i undi nuu. ²⁰ Sia'an ni ka jna'an chaa ni ka nani Himeneo jiin Alejandro. Ko ru'u Pablo, ni sia ri da ja na kivi da nda'a ja'u'u un, ti na kendo ii da, nava jiin nundo'o un ti na skua'a da ja tukaa ga ka'an ndeva'a da sik'i jnu'un Yandios. Ja'a ni kuu iin jniñu ta'u ri nuu ro'o Timoteo.

Xndaku Pablo ja na kakanta'u yivi naa i

2

¹ Timoteo, na xndaku ri iin jnu'un kanuu ga nuu ra, ja nu ni ka ndututu ra ka skua'a ra jnu'un Yandios, ti kakanta'u nuu ya naa ra, ko ni ini ni aña ra kakanta'u ja na chindee Yandios taka chaa ka kuña'nu, chi maa ya kuu ja chindee taka chaa un naa da. ² Nakuanta'u nuu Yandios naa ra, chi jandaa kuu ja chindee ndixia ya taka chaa ka kuña'nu un. Kakanta'u naa ra ja kuu taka chaa ka kuu rey jiin taka ga chaa ka ndiso jniñu un nava

na kukuee kunchuku yo, ti tu kundikun chaa ka kuña'nu un yo'o, chi ka jika ndaa yo ichi Yandios. ³ Siin ti kundikun ra taka jnu'un xndaku ri nuu ra, chi yukan kuu ja iyo va'a ja kuu nuu maa Yandios. ⁴ Nini kuu ja na kakanta'u ra nuu Yandios ja kuu taka chaa ka kuña'nu un, chi suni kunda'u ini ya maa da naa da. Ti kuni ya ja na nakuni da jnu'un ya, chi jnu'un un kuu iin jnu'un ndaa nava na keta'u da nuu ya naa da. ⁵ Ti jnu'un un ka'an ndaa ja iin ni Yandios iyo, ti ja kuu nuu Yandios jiin yo'o naa yo, iyo iin chaa ka'an ja'a yo ja kandichi ma'ñu sava jiin yo nuu Yandios, ti chaa un kuu Cristo Jesús, chi maa ya kuu ja ndiso jniñu ña'nu nuu Yandios. ⁶ Ti maa iin ni Cristo kuu ja ni kenchaa kuachi yo, chi Yandios ni taji ya Se'e ya ni kii ja na kuū ya ja kuu yo'o naa yo. Sia'an ni sa'a Yandios jiin Se'e ya Cristo Jesús nu ni jaa kivi ni chisojnu'un ya. ⁷ Ti Yandios ni nakaji ya ru'u ja na stuu ri jnu'un un nuu yivi inga nación ja tu ka yi'i nuu nación Israel. Ni nakaji ya ru'u ja na kuu ri iin apóstol nuu ya. Ti ka'an ndaa ri ja kuu jniñu ndiso ri, ti tu xnda'u ri ro'o. Ni nakaji ndixia ya ru'u ja na kuu ri nanu iin chaa ndichi xini, ti na xna'an ndaa ri jnu'un ya nuu yivi inga nación. Jnu'un un kuu taka jniñu ña'nu ni sa'a Jesús na ni kenchaa ya kuachi yo.

⁸ Vijna ti na xndaku ri inga jniñu nuu ra, ro'o Timoteo. Nu ni ka ndututu yivi ka kandixia, vasu sava'ni ga ñuu nuu ka skua'a i. Ti taka chaa ka iyo ndoo un, na kakanta'u ndaa da nuu Yandios. Ti na kani'in da nda'a da ichi andivi, ko na kondoo undi ini aña da. Chi tu va'a nu ka iyo iin iin chaa ka kuiti ini nuu jna'an nuu ka jikanta'u da, ko tu va'a un.

Ti sia'an kuu ja sa'a taka yivi ka kandixia un nuu ka ndututu i.

⁹ Suni na xndaku ri nuu ra, ro'o Timoteo, ja kuu taka ñasi'i ka kandixia. Na ku'un va'a ña sa'ma ña. Koto ku'un ña sa'ma va'a ja nchaa ya'u xaan. Ni tu naskutu ña ixi xini ña jiin ndajniñu oro xi plata, chi ansu ndututu ña un ja na kotonchaa ñani jna'an ña maa ña ja va'a sa'ma ka ñu'un ña, xi ja vii ka naskutu ña ixi xini ña. ¹⁰ Chi nu ka nchañu'un ña Yandios, ko na kava nda'u ini ña jiin taka yivi nda'u, ti ansu ja kondo'o vixi ini ña.

¹¹ Suni na kachi ri ja taka ñasi'i ka kandixia, nuu ka ndututu ra ja skua'a ra naa ra, ti ña'an un naa ña na kunchuku na'in ña, na kunso'o ña jnu'un Yandios. ¹² Chi tu iyo ichi iin ñasi'i ja xndaku ña nuu ro'o chaa naa ra, ni tu ta'u ña jniñu nuu ra, chi na'in na koo ña naa ña. ¹³ Chi vanuxia undi nuu, xnakan ni sa'a Yandios Adán ti sa ni sa'a ya Eva. ¹⁴ Chi Adán tu ni kandixia da jnu'un xndoña'an un, ko Eva chi ni kandixia ña jnu'un un, ti ni jakunchakuachi siki ña. ¹⁵ Ti vasu sia'an iyo, ko ka keta'u ña'an un nuu Yandios naa ña ja ka skaku ña se'e ña, ko nini kuu ja na siin ña jiin jnu'un ndaa nava iyo nuu Yandios. Ti na kava nda'u ini ña jiin taka ñani jna'an ña jiin ja na kondoo aña ña. Ti na sa'a va'a ña taka jniñu ña, chi nuu maa Yandios ka junukuachi ña.

Yukan kuu ja xndaku ra nuu taka yivi ka kandixia ja kuu nuu ka ndututu i, ro'o Timoteo.

Nava koo chaa kundiso jniñu nuu yivi ka kandixia

3

¹ Ru'u Pablo, na xndaku ri īnga jnu'un kanuu nuu ra, ro'o Timoteo. Nu iin chaa kuni da kundiso jniñu da ja na koto da yīvī ka kandixia, ti va'a jniñu nduku da sa'a da. Ko na xndaku ri nasa koo jiin chaa un. ² Kuu da iin chaa va'a, iin chaa yiñu'un nava sia'an, ti tu ka'an yīvī siki da. Tu kuu kunchaka da uu ñasi'i. Chi su'va na kava yiñu'un da, ti na kaka ndaa da ichi Yandios. Na kuu da iin chaa yiñu'un ti nava na ka'an yiñu'un yīvī jiin da. Na kava nda'u ini da jiin yīvī ka kandixia ja ka jika ichi, ti na kua'a da ve'e nuu kendo yīvī un naa i. Ti vii na xndaku da nuu yīvī naa i. ³ Tu kuu da iin chaa jī'i ndixi, ni tu kanaa da jiin yīvī. Chi su'va, kuee na kava ini da. Tu kondo'o ini da ja ni'in kua'a da xu'un, ni tu kuu xnda'u da yīvī ja na ni'in da xu'un. ⁴ Na kuu da iin chaa ta'u vii jniñu ini ve'e da. Na xna'an da se'e da ja na kava yiñu'un i, nava vii na kuandatu i nuu da. ⁵ Chi nu tu jini da nasa ta'u va'a da jniñu ini ve'e da, ¿ti nasa kuu kundiso jniñu da nuu ñani jna'an da ka kandixia nusa? ⁶ Tu kuu da iin chaa skan kandixia, chi sandau keja'a kani vixi ini da ja sia'an yachi ni nduña'nu da, ti kanakava da nuu kuachi nanu ni jna'an ja'u'u un. ⁷ Ti suni na kava va'a ini da jiin yīvī naa i, ti nava na ni'in da ja yiñu'un da nuu yīvī un, nava tu kankuachi yīvī un siki da. Sia'an ti tu yu'u da ja kanakava da nuu nda'a ja'u'u un. Yukan kuu jnu'un xndaku ri ja kuu chaa kundiso jniñu nuu yīvī ka kandixia un.

Nava koo chaa kuanukuachi nuu yīvī ka kandixia

⁸ Yukan na ti ja kuu chaa kuanukuachi nuu yivi ka kandixia un, na kuu da iin chaa yiñu'un, ja tu yuji kuiti da jiin jnu'un ka'an da. Tu kuu da iin chaa ji'i ndixi, ni tu kondo'o ini da ja ni'in da xu'un jiin jniñu sa'a da un, chi tu va'a. ⁹ Na nakutu va'a ini da jiin jnu'un kandixia. Ti koto kuñukuu ini da ki'in da uu ichi, chi maa iin ni ichi maa Jesús na ki'in da. ¹⁰ Na kotonchaa yivi maa da. Ti nu jika ndaa da taka nava xndaku ri, nu tu yuji da jiin jnu'un un, yukan na ti na ki'in da jniñu ja na kunukuachi da nuu ñani jna'an yo ka kandixia un. ¹¹ Ti suni ñasi'i da, na kuu ña iin ña'an yiñu'un. Koto ma ka'an ndeva'a ña siki ñani jana'an ña. Su'va na sa'a si'i ña maa ña, ti na kaka ndaa ña jiin jniñu sa'a ña ja kuu nuu ñani jna'an ña. ¹² Ti chaa kunukuachi nuu ñani jna'an da un, na kunchaka da iin ni ñasi'i. Ti vii na ta'u da jniñu ini ve'e da. Suni se'e da na kuandatu vii i nuu da. ¹³ Chi taka chaa ka junukuachi, nu ka jika ndaa da nuu jniñu ka sa'a da, ti yivi ka kandixia un na kua'a i ja yiñu'un maa da. Ti sia'an na kuu ja xndaku kaji ga da jnu'un Cristo Jesús. Ja'a kuu jnu'un xndaku ri ja kuu chaa kunukuachi nuu yivi ka kandixia.

Nava iyo jnu'un kandixia yo

¹⁴ Ndo'o ini ri ja yachi ni kuaja ri nuu kancha ra, ro'o Timoteo, ko xnakan na chaa ri tutu ja'a nuu ra, ¹⁵ nava nu ni kukuee ri jaa ri, ko ja jini ra nasa kaka ndaa ra ichi Yandios nuu ñuyivi ja'a. Yo'o ja ka kuu yo yivi Yandios chaku, ka kuu yo nanu ve'e maa ya. Chi nanu kukutu ve'e jiin yuu un, suni sia'an kukutu yivi ya jiin jnu'un ndaa Yandios. ¹⁶ Ja sia'an na ti ni ka jini yo ja taka jnu'un

ni ka kandixia yo un kuu maa jnu'un ndaa. Ka'an jnu'un un:

Ja kii nuu ñuyiví nanu iin yiví sia'an ni.

Ti ni xna'an kaji Espíritu Santo ja kuu ya iin Yaa ii,
chi tu ni iyo kuachi ya nanu yo'o naa yo.

Ti ni jichanuu jnu'un ya nuu taka nación, ti ni ka
jini yiví jnu'un ya, ti sa ni ndaa ya kuano'on
ya nuu andiví.

Inga kiví ti kusiin yiví ichi Yandios

4

¹ Ru'u Pablo, na xndaku ri nuu ra Timoteo nava ni kachi Espíritu nuu ri. Ni kachi kaji Espíritu un nuu ri ja jaa iin kiví ti kekoyo kua'a tachi xaan, ja ka kuu mani espíritu xaan, ti xnda'u yiví naa i. ² Ti chunso'o i jnu'un ka'an chaa ka xndoña'an un, chi tukaa ga ka iyo kaji injnuni chaa un naa da. Ni ka kusiin da ichi Yandios, chi ni ka nandeokava ini da. ³ Sia'an xnda'u da yiví ti kachi da ja tukaa ga kuu nanda'a yiví naa i. Ti suni kachi da ja tukaa kuu kaji yiví tijni nuu ndeyu. Ko tu ni kachi Yandios sia'an, chi maa ya ni sa'a taka un. Ti su'va ni kachi ya ja kuu nanda'a yo naa yo, ti suni kuu kaji yo taka nuu ndeyu nu na nakuanta'u yo nuu maa ya ja kuu nuu taka un. ⁴ Chi taka ni ja ni sa'a Yandios kuu ja va'a, ti tu kachi yo ja skexiko yo ni iin un. Chi su'va na nakuanta'u yo nuu ya nu ni ni'in yo. ⁵ Taka un ni ja'a ya nuu yo ja ka kuu yo se'e ya, ti nini kuu ja na nakuanta'u yo nuu ya ja kuu nuu iin ja kaji yo, chi maa ya xiin.

Na kuanukuachi ndaa yo nuu Cristo Jesús

6 Na siin ri xndaku ri nuu ra, Timoteo. Ti sia'an kuni ri ja na xndaku ra nuu ñani jna'an yo, yíví ka kandixia jnu'un Cristo Jesús, nava tu naa ini i taká jnu'un un. Nu sia'an na sa'a ra ti junukuachi ndaa ra nuu Jito'o Cristo Jesús. Sia'an ka'an ri jiin ra ti chaku ndí'i ini ra nava ka'an jnu'un un, chi undi nuu ni kandixia ndaa ra. **7** Ja sia'an kuu ja koto sa'a ra nava nuu jnu'un ka ka'an yíví ñuyíví ja'a, chi ka jani da jnu'un nava ni ka sa'a yíví Israel jana'an, ko tu yoso jnu'un un nuu tutu Yandios. Chi mani ka xnda'u da yíví naa i, ti ka kandixia i jnu'un ka ka'an da. Ko maa ra, koto sa'a ra jniñu yukan. Ro'o kuu ja kukutu ini ra ti kaka ndaa ra ichi Yandios. **8** Ti nava sia'an na koo jnu'un ndee ini yíkí kuñu ra, ti na kuu ndee ini ra ti kuu kutu ini ra jiin jnu'un Yandios. Chi yukan kuu ja ja'a jnundee ini ro'o vijna ní chaku ra. Ko su'va ndusíi ga ini ra nu na jaa kíví najaa ra nuu kancha maa ya. **9** Ti jandaa ndixia kuu jnu'un un chi sia'an sa kuanukuachi ndaa yo nuu Yandios jiin ní ini ní añu yo. **10** Vasu na kondo'o yo tako jnu'un ndeva'a ka'an yíví síkí yo, vanuxia ni ka kandixia ndaa yo maa Yandios chaku. Ti maa Yandios chaku kuu ja nama síkí yíví ñuyíví ja'a, ko ansu tendí'i, chi níni yíví ni ka kandixia Cristo ni. Ti yíví yukan kuu ja keta'u i nuu ya naa i. **11** Yukan kuu jnu'un xndaku ri nuu ra, ro'o Timoteo, chi kanuu ja na xna'an ra yíví naa i.

12 Koto kua'a ra jnu'un ja kuu ichi ini yíví nde'e i ro'o vasu kaa suchi ra. Chi maa ra kuu ja na kaka ndaa jiin jnu'un un. Ti sia'an na koo ndoo jnu'un ka'an ra, nava yukan na nde'e ti na kotonchaa yíví naa i ja kuu ra iin chaa yíñu'un, ti ñu'un nda'u

ini ra. Kava va'a ini ti kaka ndaa ra, ti koto ma kondo'o ini ra iin jniñu kue'e. Chi su'va kava yiñu'un jiin taka yivi ka kandixia un. ¹³ Kuni ri jaa ri, ko ni kuu kuee ri, ti ro'o sa'a taka jniñu kanuu ga ja iyo nuu kancha ra jña. Ti koto naa ini ra ka'u ra tutu Yandios nuu yivi ka kandixia un nu ni ka ndututu ra jiin i. Xndaku nuu i ja na siin i ichi Yandios, ti nava sia'an na chaku va'a ga ini i jnu'un Yandios. Yukan kuu ja sa'a ra jiin ñani jna'an yo, ti sa na jaa ri. ¹⁴ Koto ma naa ini ra sa'a jniñu nava ta'u ni ja'a Yandios nuu ra ja na ka'an ra jnu'un ya. Chi taka chaa ña'nu ka ndiso jniñu nuu yivi ka kandixia un ni ka chuxndee da nda'a da xini ra. Ti ni sa'a Yandios ja na kachi da ja sia'an kundiso jniñu ra. ¹⁵ Kukutu ini jiin taka jnu'un xndaku ri nuu ra ja'a, ti jiin inijnuni ra xndaku vii ra nuu yivi naa i. Nu sia'an ni'in na xndaku ra jnu'un un, ti yukan na kotonchaa yivi naa i ja ni'in kua'an ra jiin jniñu va'a un. Ti yukan kuu iin jnu'un kanuu ga ja xndaku ri nuu ra, Timoteo.

¹⁶ Koto va'a ra maa ra nava kuncha ra. Kaya yiñu'un ra ti xndaku vii ra nuu taka yivi ka kandixia un. Chi nu na sa'a ra taka un, ti keta'u ra nuu Yandios jiin taka yivi ni ka chunso'o jnu'un ka'an ra un.

Nava koo jnu'un ka'an yo jiin yivi ka kandixia

5

¹ Ru'u Pablo, na kachi ri nuu ra Timoteo, nava xndaku ra nuu ñani jna'an yo naa i. Koto ma kanajiin ra nuu iin chaa ña'nu iyo nuu yivi ka kandixia un, chi su'va xndaku vii ra nuu da nanu ja kuu da tata ra. Ti suni xndaku nuu chaa kuachi

un nanu nuu iin ñani maa ra. ² Suni sia'an xndaku ra nuu ña'an ña'nu un nanu nuu nana ra, ti suni sia'an nuu ña'an kuachi un. Xndaku nuu ña nanu nuu kua'a maa ra, ko na koo ndoo aña ra hora xndaku ra nuu ña naa ña.

³ Ka'an yiñu'un ra jiin taka ña'an ni ka kendo maa iin ña. Ti chindee ña'an un naa ña nu tu iin jna'an ña ja koto nda'u maa ña. ⁴ Ti nu iin ña na kendo maa iin ña, ko nu iyo se'e ña xi se'e chani ña, ti se'e ña un kuu ja na koto va'a maa ña. Chi nu na sa'a da sia'an naa da, ti yukan kuu ja ka nachunaa da ja ka tau da nuu tata da jiin nuu nana da, chi ni ka jito va'a yivi ña'nu un kivi ni ja'nu lulu da ja ka kuu da se'e i. Nu taka jniñu un na siuku yo, ti yukan kuu ja kanuu ja kuu nuu Yandios. ⁵ Ti nu iin ña'an ni kendo maa iin ña, ja ni kendo nda'u kuiti ña, ja tukaa ga ni iin jna'an ña ja koto maa ña. Ko nu iyo ndaa ini ña jiin jnu'un Yandios, ti siuku ndaa ña taka jnu'un un, ti kuu nduu kuu ñuu jikanta'u ña nuu Yandios. Ti ja kuu ña'an un na chindee Yandios maa ña. ⁶ Ko nu ka iyo ña'an ja tu ka siuku va'a ñia jnu'un Yandios, ti ñiaa yukan jikonuu ñia jiin jnu'un sii ini ja yisikinchaa ña maa ña jiin chaa. Ti ña'an un kuu ña nanu iin ndiyi ja tukaa chaku, chi ni naa ini ña Yandios. ⁷ Taka jniñu un xndaku ni'in ra nuu yivi, ro'o Timoteo, ti nava na kuandatu i taka jnu'un ja'a. Ti sia'an tu ka'an yivi siki yo ja tu ka xndaku yo nuu ña'an ni ka kendo nda'u. Nu na kuandatu ña jnu'un un, ti tu niní kuu ja kani nduxaan yo nuu ña naa ña. ⁸ Ti nu iyo yivi kandixia ja tu jini da nasa koto va'a da maa da ini ve'e da jiin se'e da jiin ñasi'i da, ni tu jito nda'u da ñani jna'an da, ti yuji ga yivi un ja sa'a i sia'an ansu yivi tu ka

kandixia.

9 Sia'an na jankoso sivi ña'an ka kuu ña'an ni kendo maa iin un nuu tutu, ña'an ka'iin uni xiko kuiya xi vi'ga. Ko nu iin ni yi ña ni iyo, ti tu ni jikonuu ña jiin inga chaa ja siki jnu'un si ini un. **10** Nu ka ka'an va'a yi'vi siki ña ja kuu ña iin ña'an va'a jiin taka jniñu sa'a ña, nu ni skua'nu va'a ña se'e ña, suni nu ñunda'u ini ña jiin yi'vi ka jikonuu, nu ka junukuachi ni ini ni aña ña nuu taka ñani jna'an ña ja ka kandixia, ti suni nu ka chindee ña taka yi'vi ka jna'an sava'ni ga nundo'o, xi sava'ni ga na inga ni jniñu ni ka sa'a ña, nu ka iyo ña'an maa iin ka ñunda'u ini ña sia'an, ti na jankoso sivi ña nuu tutu.

11 Ko koto chiso ra taka ña'an ni ka kendo suchi un nuu tutu, chi siki ja ni ka iyo suchi ini ña ti kondo'o ini ña nanda'a tuku ña, ti jiin yukan ti naa ini ña jnu'un ni chisojnu'un ña nuu Cristo, chi ñukuu ini ña ja nanda'a tuku ña. **12** Yukan na ti nchakuachi ña ja siki ja tu ni siuku ña jnu'un ni chisojnu'un ña. **13** Ko vi'i ga nu ka iyo ña'an ka jikonuu taka ve'e, ti ka ndee kuxi ña. Ko ansu nini kuxi ña, chi jikonuu ña jiin jnu'un kue'e. Ka'an ña siki ñani jna'an ña taka jnu'un ja tu nijniñu. **14** Yukan kuu ja na xndaku ri nasa kuu jiin taka ña'an un naa ña. Va'a ga ja na nanda'a tuku ña ti na koo se'e ña naa ña, ti nava na kuu ña iin ña'an kinda'a va'a ve'e ña. Sia'an na kuu jiin ña'an un naa ña nava tu ka'an inga yi'vi siki ña naa ña. **15** Sia'an na kachi ri, chi ka iyo tijni ña'an ja ni ka nandeokava siki jnu'un Yandios, ti ka ndikun ña jniñu sa'a ja'u'u un.

16 Ja kuu nuu taka yi'vi ka kandixia un, nu ka iyo

iiñ iiñ ña'an ni kendo maa iiñ ini ve'e i, ti kanuu ja na koto i ña'an un, nava tu kua'a i nundo'o ñani jna'an i ja koto i ña'an un. Ti nava sia'an na kundee yívi un chindee i na'an ja ni ka kendo nda'u xaan ga. Chi nda'u xaan ga, yukan kuu ja ka nandi'i ga ja na chindee ga yo. Sia'an na xndaku ri nuu ra nava koo jiin takaa un naa ña.

¹⁷ Ingä jniñu xndaku ri nuu ra ja kuu chaa ka ndiso jniñu nuu yívi ka kandixia un, nava na ni'in ga da ja yiñu'un da, nu vii na xndaku da. Ti vii xna'an da jnu'un Yandios nuu ra naa ra, ti suni sia'an kua'a ra ja yiñu'un da chaa un naa ra. Ti chindee ra jiin ja kaji da naa da. ¹⁸ Chi sia'an ka'an jnu'un Yandios: "Tu chu'un yo ñunu yu'u xndiki yo nu kaa jitu ti." Ti suni kachi tutu Yandios: "Na cha'u yo nuu chaa sa'a jniñu", kachi. Ja sia'an kuu ja kua'a ja yiñu'un chaa ka ndiso jniñu nuu yívi ka kandixia un naa ra.

¹⁹ Yukan ti koto sa'a ra nava jnu'un ka ka'an yívi nu ka kankuachi i siki iiñ chaa ndiso jniñu un, nu tu ka iyo uu xi uni yívi kua'a jandaa siki da. ²⁰ Ko ja kuu iiñ chaa ndiso jniñu un, nu nau iiñ kuachi na sa'a da, nduxaan nuu da. Kuni ja na nduxaan ra nuu chaa ña'nu un, nava na nakuni da kuachi da. Ko nduxaan ra nuu chaa un nuu ka ndututu takaa chaa ka ndiso jniñu un nava sia'an ti na yu'u uu ga chaa un naa da, ti tukaa ga siin da sa'a da kuachi. ²¹ Sia'an na xndaku ri ja kuu chaa ka ndiso jniñu un, ti sia'an siuku ra takaa jnu'un xndaku ri ja'a, ro'o Timoteo. Chi yukan ti ja jini va'a maa Yandios jiin Cristo Jesúus jiin takaa tajnu ya ja ka nani ángel, chi ka junukuachi tajnu un nuu ya. Ja yukan kuu ja suni kanuu ja na kuandatu ra nava ni xndaku ri

ja kuu chaa ña'nu un naa da. Kava iin nuu ini ra chi iin ni ka kuu taka chaa ka ndiso jniñu un.

22 Nu na nduku ra iin chaa kundiso jniñu nuu yiví ka kandixia un, ko tu nakaji yachi ra chaa un. Chi nu na kuña'nu iin chaa ja tu ja'i kujnuni va'a ini da jnu'un Yandios, ti yuji da sa'a da iin kuachi. Ti suni undi ro'o ja ni ja'a jniñu nuu chaa un, kunchakuachi ra. Ja sia'an kuu ja koto va'a maa ra jiin jniñu un nava tu chakuachi ra maa ra.

23 Ti siki ja nuu nuu ku'u ra, ti na xndaku ri nuu ra Timoteo. Tu kua'a ini ra ja ko'o ra nini nducha ni, chi suni kuu ko'o ra ti'li vino ja na kuu tajna ini ra.

24 Na xndaku ri nuu ra nasa kuu nakaji ra chaa kundiso jniñu nuu yiví ka kandixia un. Kuee ti'li ki'in ra, chi ka iyo chaa ja tu jini yo nu iyo kuachi da xi tuu. Yo'o tu jini yo nau iin kuachi da iyo, ko kuee ga ti sa kuni yo. Ja yukan kuu ja va'a nde'e ra nau iin chaa nakaji ra ja na kundiso iin jniñu ña'nu un. **25** Ti chaa va'a un naa da, chi ndijin ni nde'e yo taka jniñu va'a ka sa'a da. Ti tu jini yo nau inga jniñu sa'a da, ko kuee ti'li ga ti sa kuni yo. Chi taka jniñu va'a un tu kuu jankisa'yí, ti undi taka jniñu kue'e un kenda nuu ndijin. Yukan kuu ja xndaku ri nuu ra Timoteo, ja na nde'e va'a ra nau iin chaa nakaji ra ja na kundiso jniñu ña'nu un.

6

1 Ingá jnu'un xndaku ri nuu ra Timoteo, ja na xndaku ra nuu chaa ka kuu muzu ja tu ka kinya'u. Na kava yiñu'un da jiin jito'o da nava tu ka'an ndeva'a yiví siki sivi Yandios jiin jnu'un Cristo Jesús, chi yukan kuu jnu'un ka xna'an ru'u naa

ri, ja ka kuu ri apóstol. ² Muzu ja tu kinya'u un, ka junukuachi da nuu iin chaa ja suni kandixia jnu'un Cristo Jesús, ti koto ma sa'a ni'in ini da nuu chaa un vasu kuu da iin chaa kandixia Cristo. Na kunukuachi yiñu'un da nuu jito'o da, ti su'va na sa'a yiñu'un ga da maa da. Ti sia'an na kunchuku mani da, chi iin ni ka kuu da nuu Yandios.

Ja'a kuu ja xndaku ri, ti xna'an ra jnu'un ja'a nuu yiñi naa i.

Jniñu sa'a yo ja na koo siñini yo

³ Na xndaku ri nuu ra Timoteo, nu ka iyo inga yiñi ka xna'an jnu'un xndoña'an ja tu kejna'an jiin jnu'un Jito'o Jesús, ya kuu Cristo, nava ka kandixia yo, chi tu xndaku ndaa da jnu'un Jesús ja maa ya kuu Cristo, nava ka'an Yandios. Ti va'a kotonchaa ra yiñi un, chi su'va ndoo na kava ini yo jiin jnu'un Jesús, ya kuu Cristo, ja ka iyo ndaa aña yo. ⁴ Ti chaa xndoña'an un, chi kuu da iin chaa vixi ja tu chaku kuñti ini da. Yukan kuu nanu iin kue'e ja kande ini da, chi nini ka'an da jnu'un kue'e. Ti jajna'an ini da ka'an da jnu'un chaa hebreo jana'an, ka jankuncha da ka ka'an da, ti keja'a ka kuu kuasun ini nuu jna'an da, ti ka ka'anchaa jna'an da, ti tukaa iyo jnu'un mani ini nuu jna'an da. ⁵ Ti ka kanaa da jiin yiñi tu ka iyo va'a inijnuni, yiñi tu ka chaku ini jnu'un ndaa, chi undi nuu ni ka keja'a yakua da jiin jnu'un Jesús, ya kuu Cristo. Ti tu ka ndikun ndaa da jnu'un Yandios, chi ka ndo'o ini da ja jiin jnu'un un ti tava da xu'un. Ti na kachi ri nuu ra ja koto ma kejna'an ra jiin yiñi un naa ra. Kundikun ndaa ra jnu'un Yandios naa ra, ti ansu ja kondo'o ini ra ja ni'in ra xu'un.

6 Jandaa ndixia kuu ja xu'un un kuu iin ya'u, ko va'a ga ja na kuandatu yo nuu Yandios ti ansu ja kuñukuu ini yo kuñava'a yo xu'un. **7** Chi vichi lii yo ni kaku yo nuu ñuyiví ja'a ti suni sia'an kiví kuū yo. Tu ndoo ki'in yo jiin chi nanunda'a ni yo ti kua'an yo. **8** Ko nu ni'in yo t'ilí ja kuchaku yo jiin iin sa'ma kundii yo, ti jiin yukan na koo sii ini yo. **9** Ti tu kondo'o ini yo ja kuu riku yo nanu ka ndo'o ini savá yivi ja kuu riku i. Ko tu ka ni'in jna'an i, chi jiin inijnuni ñaa un ti ka yuji i, ti ka kanakava i nuu nundo'o, ti vi'i ga ka jna'an i, ti ka xnaa i jniñu i. **10** Chi ja ka ndo'o ini i ja na ni'in i xu'un, ti su'va ka xnaa i maa i jiin yukan, ti tukaa ga ka kuni i kundikun i ichi Yandios, ni tukaa ka kandixia ndaa i Jesús. Ja sia'an ti kii xaan nundo'o nuu i ja kuu taka ga kiví na kuchaku i ja sia'an ka ndo'o xaan ini i kuñava'a i xu'un un.

Taka jniñu sa'a yo ja ka ñukuu ini yo Cristo

11 Ru'u Pablo, na xndaku ri nuu ra ro'o Timoteo, ja koto nde'e ra ti koto sa'a ra nava jniñu ka sa'a yivi un. Siin nava kua'an ra chi sia'an ni nakaji Yandios ro'o ja na kunukuachi ra iin jniñu ña'nu un nuu ya, ti sa kundikun ndaa ra ichi ya, ti kuñukuu ini taka jnu'un ya. Kuandatu ti kandixia ndaa jnu'un ya, ti ni ini ni aña ra siuku taka jniñu ta'u ya nuu ra nava na kundee ini ra. Ko kava kuee ini ra jiin taka jniñu sa'a ra, chi vanuxia kandixia ndaa ra jnu'un Cristo Jesús. **12** Chi ja sia'an ti ja ñukuu ini ra nava ni ki'in ra ichi ya, ti yukan siin ra ko ni ini ni aña ra kaka ra ichi ya undi na jaa kiví kuū ra, ti no'on ra undi andiví nuu kuncha ra jiin Yandios, ti tukaa ga kuū ra. Chi siki yukan kuu ja ni nakaji ya ro'o ja ni kachi ra, ti ni stuu ra iin

jnu'un nuu yivi kua'a ni ka ñuso'o. Chi ni kachi ra nuu yivi un ja ni kandixia ndaa ra jnu'un Cristo Jesùs. Jiin taka jniñu ni sa'a ya, ni chisojnu'un ra ja siuku ndaa ra taka jnu'un un, ti yivi ni ka ñuso'o un, suni kua'a i jandaa. Naxndaku ri jnu'un ja'a nuu ra Timoteo nava kuni maa Yandios, chi maa ya sa'a ja ka chaku yo.

¹³ Ti suni xndaku ri nuu ra nava kuni maa Cristo Jesùs, chi ni kachi ndaa ya nuu chaa ni kuña'nu ni nani Poncio Pilato, ti tu ni yu'u ya ka'an ya, chi ni kachi ndaa ya jnu'un un. ¹⁴ Ja sia'an kuu ja kuandatu jniñu ta'u ri nuu ra, chi ka'an ndaa kuiti ri, ti tu kuu nasama ra jnu'un un, chi ka'an ndaa kuiti ri, ti tu kuu nasama ra jnu'un un, chi tu xnda'u ri. Ti sia'an kuandatu, ti siuku ra taka jnu'un un undi na jaa kivi nchaa maa Jito'o Jesùs, ya kuu Cristo, ya ndiso jniñu ña'nu nuu Yandios. Sia'an na koo ti koto ma yuji ra, nava tu ka'an yivi siki ra. ¹⁵ Chi nu na jaa kivi un ti Yandios siuku ya jnu'un ja'a, ti taji ya Se'e ya Cristo Jesùs, chi maa iin ni Tata yo Yandios kuu ya kuña'nu xaan nuu ni tu'u ñuyivi. Ti maa iin ni Yandios iyo ja kuu nuu taka ga chaa ka kuña'nu. Ti suni maa iin ni Yandios kuu ja ta'u jniñu nuu taka chaa ka ndiso jniñu nuu ñuyivi ja'a. ¹⁶ Maa iin ni Yandios kuu ja tu ji'i, chi chaku ya sia'an ni jakuu saa ni, ti taja ii nuu kancha ya ja ni tu kuu tu'va iñ yivi nuu ya, ti ni iin yivi tu ka jini nuu ya. Ti yo'o na kunchañu'un yo ya taka kivi, chi maa ya kuu ja ta'u jniñu nuu ñuyivi ja kuu saa ni. Ti sia'an na koo.

¹⁷ Ti ro'o Timoteo, xndaku ra nuu yivi riku kanchuku nuu ñuyivi ja'a. Kachi jiin da ja koto kava vixi ini da iin ndajniñu kua'a ka ñava'a da, ti

ni koto kundiyo ini da nuu xu'un un, chi tu ni'in jniñu, ti ni tu nama un maa da. Xndaku nuu da ja na kuñukuu ini da Yandios, chi maa ya kuu ja kua'a ja kuchaku yo. Ja'a ya taka ja nandi'i yo, ti sia'an na koo sii ini yo jiin taka ja ja'a ya nuu yo taka kivi. ¹⁸ Sia'an xndaku ra nuu yiví riku un, ti nava na sa'a i taka ja va'a, ti na nde'e i nasa chindee i ti'li taka yiví nda'u un. Na tejna'an i jaku xu'un ka ñava'a i un nuu yiví nda'u. ¹⁹ Nu na sa'a i taka un ti sia'an ka nakaya i ta'u i nuu andiví, chi nde'e Yandios taka jniñu ka sa'a i nuu ñuyiví ja'a. Ti nu na jaa kivi ja najakoyo i nuu andiví, ti yukan nanita'u i nuu Yandios ja tukaa ga kuū i.

Jnu'un sandi'i ni ga ni tatu Pablo nuu Timoteo

²⁰ Ro'o Timoteo, ja'a na xndaku xaan ri nuu ra ja na koto va'a ra taka jnu'un jini ra siki Jito'o Jesúś, ya kuu Cristo, chi ndi'i jnu'un un chaku ini ra. Ti suni sia'an xndaku ra nuu yiví ka kandixia un ti nava tu kivi nduu i inga ichi ja tu kejna'an jiin jnu'un Yandios. Ti koto sa'a ra nanu sa'a yiví ka sakantu jnu'un ndaa jiin jnu'un xndoña'an un, chi ka ka'an i nanu ja ka iyo xaan inijnuni i, ko tu ni'in jniñu un, chi so ka xnda'u i jiin jnu'un ka ka'an i un. ²¹ Chi ka ka'an i ja ka iyo tu'va inijnuni i, ko tu ka kandixia ndaa i jnu'un Yandios jiin taka jniñu ni sa'a Cristo Jesúś, chi ni ka kivi nduu i ichi kuankoyo i.

Ka'an ri ja na sandee ini ra naa ra. Na chindee chituu Yandios ro'o ti na kunda'u ga ini ya maa ra naa ra. Ti sia'an na koo.

**Nuevo Testamento en mixteco de Yosondúa
New Testament in Mixtec, Yosondúa (MX:mpm:Mixtec,
Yosondúa)**

copyright © 1988 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Yosondúa

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, Yosondúa [mpm], Mexico

Copyright Information

© 1988, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Yosondúa

© 1988, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
28a989a2-bd36-59ff-b10d-452e0cb74797